

WPROWADZENIE

W wielu debatach akademickich, programach publicystycznych, prywatnych rozmowach przewija się temat obecnej sytuacji i perspektyw na przyszłość młodego pokolenia. Problem adaptacji młodzieży do społeczeństwa od zawsze absorbuje uwagę dorosłych. Nowa, dopiero wchodząca w życie generacja młodych Polaków stoi bowiem w obliczu wielu poważnych dylematów. Wśród najważniejszych problemów wymienia się brak miejsc pracy i związaną z tym migrację zarobkową, nieadekwatność wykształcenia w kontekście potrzeb rynku, niedostateczną aktywność społeczną ludzi młodych czy kwestię zachowań ryzykownych.

W wielu publikacjach kondycję polskiego społeczeństwa opisuje się uwzględniając taki parametr jak *sytuacja ludzi młodych*. Niestety, dyskusja ta obrosła w wiele tez opartych na niezliczonej ilości stereotypów i uogólnień. Utrwalają się one w formie mających niewiele wspólnego z rzeczywistością zbiorczych etykiet dotyczących młodzieży. Zmusza to świat akademicki do naukowego rozpoznawania czynników, które opiszą „podstawowe cechy młodzieży, jak też jej postawy i dążenia oraz jej miejsce w społeczeństwie jako takim”¹.

Dokładne zdefiniowanie pojęcia *młodzież* nie jest łatwe. Jak pisze M. Filipiak „w socjologicznym ujęciu młodzieży zawierają się dwie perspektywy. Po pierwsze, młodzież jest traktowana jako społeczna kategoria obejmująca jednostki młode w sensie chronologicznym i biologicznym, chociaż nie całkiem podobne pod względem swoich cech społecznych. Po drugie, młodzież kojarzy się z *młodością*, abstrakcyjnym pojęciem które określa stan w jakim znajdują się młodzi ludzie, lub fazę rozwojową jaką przeżywają”².

Nieco inaczej pojęcie to definiuje A. Kłoskowska. Jej zdaniem „młodość stanowi kategorię socjokulturalną, nadbudowaną na podstawie uniwersalnych mechanizmów fizjologicznych”³. K. Kosela problem ten rozstrzyga uznając, że „czas rozpoczęcia

¹ W. Adamski, *Młodzież i społeczeństwo*, Warszawa 1976, s. 37.

² M. Filipiak, *Subkultury młodzieżowe wczoraj i dziś*, Tyczyn 2001, s. 31.

³ A. Kłoskowska, *Socjologia młodzieży*, „Kultura i społeczeństwo” 1987 nr 2, s. 33.

młodzieńczego etapu życia wyznacza dojrzewanie płciowe, a za oznakę wyjścia z grupy młodzieży przyjmuje założenie rodziny albo podjęcie pracy zawodowej”⁴.

Cele, dążenia i plany życiowe młodzieży to zagadnienia wielokrotnie opisywane w literaturze socjologicznej czy pedagogicznej. Ranga tego problemu wynika z faktu, że dla młodych ludzi są one czymś szczególnym, bowiem w dużej mierze wyznaczają całą ich przyszłą drogę. Wszystkie one (mniej i bardziej sprecyzowane) wymagają dużego poświęcenia, ogromnego nakładu pracy, ale niekiedy także szczęścia.

W kolejnym numerze czasopisma *Scientific Bulletin of Chełm – Section of Pedagogy*, wydawanego przez Państwową Wyższą Szkołę Zawodową w Chełmie, prezentujemy artykuły które w przeważającej części dotyczą współczesnych problemów młodzieży. Mamy nadzieję, że prezentowane publikacje teoretyków i praktyków z różnych krajów Europy Wschodniej ukażą szersze perspektywy sytuacji społecznej ludzi młodych w tym kontekście jakim jest oświata, edukacja i wychowanie.

Część pierwsza, zatytułowana *Edukacja i wychowanie* składa się z pięciu artykułów. Iwona Oleksa w artykule podkreśla znaczenie pracy w życiu człowieka oraz ważną rolę w budowaniu osobistej rzeczywistości aksjologicznej. Autorka przedstawia katalog wartości, które połączone z kategorią jaką jest praca, stanowią o jej społecznym wymiarze. Mirella Ogrocka i Elżbieta Miterka w swoim artykule wskazują, że zabawy konstrukcyjne przynoszą wymierne efekty w rozwoju manualnym dzieci oraz przyczyniają się do osiągnięcia dojrzałości szkolnej uczniów. Ich zdaniem stymulują one rozwój umysłowy dzieci, poszerzają możliwości zdobywania wiedzy oraz angażują zespół podstawowych funkcji psychofizycznych (wzrokowo-przestrzennej, motorycznej, słuchowej i artykulacyjnej). Mariá Nagranová dokonała analizy zmian reformatorskich w koncepcji edukacji religijnej na Słowacji. Akcentuje w swoim artykule idee interdyscyplinarnego charakteru nauczania religii. Svitlana Gedz, Ludmila Gusak omówiły podstawowe sposoby kształtowania kompetencji zawodowych u studentów kierunków filologicznych. W ostatnim artykule tej części Oksana Melniczyk ukazała psychologiczne formy wsparcia młodzieży uzdolnionej. W ostatniej dekadzie na Ukrainie – jak pisze autorka – nastąpił znaczny wzrost zainteresowania misją poradni psychologicznych w celu podniesienia efektów kształcenia. Autorka omówiła również innowacyjne metody w pracy z utalentowaną młodzieżą .

Na część drugą *Szkoła i środowisko społeczne* składa się osiem publikacji. Nadieżda Леонюк w swoim opracowaniu zwróciła uwagę na konieczność budowania relacji

⁴ K. Kosela, *Młodzież*, w: *Encyklopedia socjologii*, t. 2, red. Z Bokszański i in., Warszawa 1999, s. 252.

międzypokoleniowych i tolerancji, zwłaszcza pomiędzy młodzieżą a ludźmi starszymi. Natomiast Zuzana Brčiaková i Alžbeta Baštová poruszają także ważny problem wpływu środków masowego przekazu na zachowania agresywne dzieci i młodzieży. Zuzana Nováková omówiła rolę edukacji zdrowotnej w zapobieganiu negatywnym wpływom cywilizacji technicznej. Anna Plačková w swoim artykule podejmuje problem przygotowania słowackiej służby zdrowia (lekarzy, pielęgniarek, rehabilitantów) do opieki nad pacjentami, jak to określa „z różnych kultur”. Ludmila Gusak i Svitlana Gedz wskazują na konieczność zintensyfikowania działań w obszarze edukacji ustawicznej, która ich zdaniem jest niezbędnym warunkiem harmonijnego rozwoju społeczeństwa ukraińskiego. Mikołaj Popiuk i Ludmila Stepanowa dokonali analizy podstawowych dokumentów Unii Europejskiej z zakresu edukacji elementarnej. Autorzy wskazali na wpływ europejskich aktów prawnych na przebieg reform oświatowych w Czechach, Polsce, Słowacji i Węgrzech. Stanislav Križovský i Peter Havaj omawiają natomiast, rolę edukacji w kontekście rozwiązywania problemów mniejszości etnicznych w szczególności słowackich Romów. Ich zdaniem wykluczenie społeczne, dyskryminacja i niezrozumienie są podstawowym czynnikiem utrudniającym dostęp mniejszości romskiej do edukacji, kultury i zatrudnienia. Lenka Lachytová wyjaśnia podstawowe pojęcia używane w socjologii i badaniach społecznych w kontekście pracy socjalnej. Autorka omawia społeczną rolę zawodów z obszaru pracy socjalnej.

Część trzecia *Praca socjalna* składa się z ośmiu artykułów. Aneta Zapala-Wiecheć przedstawiła badania zrealizowane wśród uczniów Zespołu Szkół nr 3 w Ostrowcu Świętokrzyskim na temat zjawiska alkoholizmu. Viera Mokrišová i Eva Hvidová omówiły koncepcję *Balanced Scorecard* jako przykładu strategii w ramach systemu zarządzania organizacjami non profit i w sektorze publicznym. Petro Husak i Andrzej Skic omówili wybrane strategie oddziaływań resocjalizacyjnych w kontekście młodocianych przestępców przebywających w zakładach karnych na Ukrainie. Łesia Wolnowa opisała etapy działań składających się na profilaktykę zachowań dewiacyjnych młodzieży. Andrzej Gusak i Nadia Czubochoa zwrócili uwagę na konieczność podejmowania działań prewencyjnych, które zapewniłyby ochronę społeczeństwa przed zagrożeniem przestępczością nieletnich. Nadiya Korpach ukazała rolę organizacji pozarządowych w rozwiązywaniu problemów społecznych - rodzin, dzieci i młodzieży. Tatiana Martynyuk zwraca uwagę na rolę umiejętności psychospołecznych pedagoga w pracy profilaktycznej z uczniami zagrożonymi narkomanią. Lenka Lachytová omówiła standardy działań z obszaru pomocy społecznej i pracy socjalnej.

W części czwartej *Sylwetki wybitnych chełmskich pedagogów*, Andrzej Rybak przedstawił biografię Jana Michała Dębskiego (1889-1976), a Paweł Kiernikowski

zaprezentował postać nauczyciela i działacza społecznego Jana Wincentego Sędzimir (1853-1922).

W części piątej, zatytułowanej *Dobre praktyki edukacyjne*, zostały zaprezentowany został dorobek chełmskich placówek oświatowych: Zespół Szkół Technicznych im. Gen. Zygmunta Bohusza-Szyszko (Barbara Baluk), Zespół Szkół Ogólnokształcących nr 3 (Augustyn Okoński i Bożena Kozaczuk), Zespół Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich im. Kazimierza Andrzeja Jaworskiego (Augustyn Okoński i Marta Mazurek).

Ostatnia, szósta część zawiera sprawozdania z konferencji naukowych, których organizatorem bądź współorganizatorem była Katedra Pedagogiki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Chełmie.

W imieniu zespołu redakcyjnego składamy serdeczne podziękowanie wszystkim Autorom artykułów za możliwość ich druku w niniejszej publikacji.

Mariusz Gwozda, Piotr Mazur